

Nationell handlingsplan för PFAS

Nationell handlingsplan för PFAS

Innehåll

Nationell handlingsplan för PFAS	1
Inledning	3
PFAS har skadliga effekter	3
PFAS-föroreningar medför stora kostnader för samhället	3
Helhetsgrepp i ny nationell handlingsplan	4
Planen är indelad i sex fokusområden	4
Omfattande reglering på EU- och internationell nivå.....	4
Dricksvatten	5
Livsmedel.....	5
Industrikemikalier.....	5
Växtskyddsmedel	6
Förpackningar	7
Yt- och grundvatten	7
Avlopp.....	7
Fokusområde 1: Kartlägga förekomst och spridning i samhället.....	8
Bred användning ger en omfattande spridning	8
Åtgärder för att kartlägga förekomst och spridning i samhället	9
Fokusområde 2: Kartlägga förekomst hos människa och i miljön	9
PFAS övervakas i miljön	9
Förekomsten av PFAS behöver mätas i ökad utsträckning.....	10
Åtgärder för att kartlägga förekomst hos människa och i miljön	10
Fokusområde 3: Främja teknikutveckling för att förhindra spridning i miljön och förbättra sanering.....	10
Myndighetssamarbetet är omfattande.....	10
Budgetsatsningar för nya effektiva åtgärdsmetoder med mera	11
Stöd och samarbete kan bli mer effektivt.....	11
Åtgärder för att främja teknikutveckling	12
Fokusområde 4: Identifiera och åtgärda förorenade områden och avfallsupplag	12
Satsningar på sanering är prioriterade.....	13
Uppdrag styr myndighetssamarbete.....	13
Nationell tillsynskampanj inleds	14

Åtgärder för att identifiera och sanera förorenade områden och avfallsupplag	14
Fokusområde 5: Driva på utfasning nationellt	15
Brett förbud förbereds inom EU	15
Sverige bör gå före EU med att fasa ut PFAS i konsumentprodukter	15
Fler styrmedel bör utredas.....	15
Åtgärder för nationell utfasning	16
Fokusområde 6: Samverkan mellan myndigheter, samarbete med berörda aktörer samt spridande av kunskap	16
Samverkan bör stärkas	16
Ett mandat att föreslå åtgärder	17
Lättare att hitta samlad information.....	17
Åtgärder för utvecklad samverkan	17
Forskning	17

Inledning

PFAS har skadliga effekter

Regeringens handlingsplan syftar till att motverka spridningen av per- och polyfluorerade alkylsubstanser, så kallade PFAS, i miljön. Dessa syntetiska fluorföreningar har en bred användning i samhället på grund av sina många fördelaktiga tekniska egenskaper. PFAS är vatten-, olje- och smutsavstötande, hållbara under extrema förhållanden och kan vara el- och värmeisolerande. De kan spridas till miljön vid tillverkning, användning och vid avfallshantering.

Det finns samtidigt andra fysikaliska och toxikologiska egenskaper hos PFAS som blir utmanande i förhållande till möjligheten att skydda människor och den biologiska mångfalden från skadliga effekter.

Det faktum att PFAS används brett, i princip inte kan brytas ned under naturliga förhållanden och att vissa är lätttrörliga, gör att PFAS-föreningar förekommer i alla miljöer. Därmed är det närmast oundvikligt att dricksvatten och andra livsmedel kommer att förorenas i någon utsträckning. Effektiva åtgärder krävs för att hålla nere föroreningar och exponering till ett minimum.

Många PFAS har visat sig kunna ge olika skadliga effekter hos människor och djur, som vissa typer av cancer, sköldkörtelsjukdom, nedsatt immunförsvar, leversjukdom och hormonstörningar. Det kan därutöver finnas negativa effekter som inte observeras i standardtester. Av försiktighetsskäl bör utgångspunkten därför vara att alla PFAS kan ha skadliga effekter. Sammantaget blir det svårt att beräkna framtida exponeringsnivåer liksom att slå fast vad som är säkra koncentrationsgränser.

PFAS-föreningar medför stora kostnader för samhället

Användningen av PFAS är svår att förena med omställningen till en cirkulär och giftfri ekonomi. Rester av PFAS i återvunna material kommer att sänka materialets värde och motverka att det används till högkvalitativa produkter. Vidare är det tekniskt svårt och mycket dyrt att sanera förorenad mark och att rena vatten, inklusive dricksvatten, från PFAS-föreningar. PFAS-föreningar behöver därför även av samhällsekonomiska skäl förebyggas så långt som möjligt.

Helhetsgrepp i ny nationell handlingsplan

Det har gått över 10 år sedan de första insatserna för att kartlägga och motverka PFAS-föroreningar initierades i Sverige. Regeringens handlingsplan syftar till att öka ambitionsnivån genom att ytterligare koordinera och bredda de omfattande satsningar som regeringen och myndigheterna redan gör. Genom olika fokusområden och en bred uppsättning av åtgärder inom områdena, tar planen ett nödvändigt helhetsgrepp om utmaningarna. Handlingsplanen bidrar därför även till ökad kostnadseffektivitet för samhället.

Handlingsplanen kommer att utvecklas vartefter för att säkerställa att åtgärderna hela tiden ligger i framkant av vad som krävs för att nå syftet, i takt med att ny kunskap om PFAS tillkommer. Regeringen avser att göra en översyn av handlingsplanen senast den 1 oktober 2029.

Planen är indelad i sex fokusområden

Handlingsplanen är indelad i sex fokusområden med tillhörande uppsättning av åtgärder:

1. Kartlägga förekomst och spridning i samhället
2. Kartlägga förekomst hos människa och i miljön
3. Främja teknikutveckling för att ersätta PFAS med mindre farliga alternativ, för att motverka spridning i miljön eller underlätta sanering
4. Identifiera och åtgärda förorenade områden och avfallsupplag
5. Driva på utfasning av PFAS nationellt
6. Samverkan mellan myndigheter, samarbete med berörda aktörer samt spridande av kunskap

Därutöver redovisas vilka insatser som görs för närvarande inom forskning.

Omfattande reglering på EU- och internationell nivå

Vissa PFAS är reglerade i olika lagstiftningar på EU-nivå, bland annat när det gäller användning, dricksvatten, yt- och grundvatten samt avlopp (se vidare nedan). Det finns också regleringar av vissa PFAS på global nivå. Planen har

därför sitt fokus på områden och åtgärder där den svenska regeringen har stor rådighet. Nedan redogörs för några av de viktigare regleringarna inom EU och internationellt.

Dricksvatten

Enligt EU:s dricksvattendirektiv ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att sammantagen halt av vissa PFAS inte överskrider. I Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2022:12) om dricksvatten som genomför dricksvattendirektivet finns därför nationella gränsvärden för PFAS. Gränsvärdena baseras bland annat på den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets, Efsas, hälsobaserade riktvärden.

[PFAS och andra miljögifter i dricksvatten och livsmedel - kontroll](#)¹

Livsmedel

EU har genom kommissionens förordning (EU) 2023/915 av den 25 april 2023 om gränsvärden för vissa främmande ämnen i livsmedel fastställt gemensamma gränsvärden för fyra PFAS-föreningar (PFOS, PFOA, PFNA och PFHxS) och för summan av dessa föreningar i animaliska livsmedel, bland annat ägg, kött, kräftdjur och musslor. Gränsvärdena kan komma att utökas till fler livsmedelskategorier.

Industrikemikalier

Användningen av PFAS i brandsläckningsskum har förbjudits inom EU:s kemikalienförordning (Reach). För vissa undergrupper av PFAS har EU också beslutat om begränsningar i användningen inom utpekade områden.

Kemikalieinspektionen har tillsammans med behöriga myndigheter i tre andra medlemsstater och Norge tagit fram ett omfattande underlag som ska ligga till grund för ett brett förbud mot PFAS. EU:s kemikaliemyndighet, Echa, slutför för närvarande ett förslag som kommer att överlämnas till EU-kommissionen innan utgången av 2026.

[Nu finns PFAS-förslaget som kortrapport - Kemikalieinspektionen](#)²

¹ Hämtad från <https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricksvattenproduktion/kontroll-pfas-miljogifter-dricksvatten-egenfangad-fisk/> (2026-07-03)

² Hämtad från <https://www.kemi.se/arkiv/nyhetsarkiv/nyheter/2025-10-13-nu-finns-pfas-forslaget-som-kortrapport> (2026-07-03)

Några undergrupper av PFAS — PFOS, PFOA och PFHxS — regleras i stället genom den globala Stockholmskonventionen för långlivade miljögifter.

[Stockholmskonventionen – ämnen och genomförandeplan - Kemikalieinspektionen](#)³

Växtskyddsmedel

Det finns verksamma ämnen godkända inom EU för användning i växtskyddsmedel som definieras som PFAS. I det förslag som tagits fram om bred begränsning av PFAS-ämnen inom Reach är verksamma ämnen i bekämpningsmedel undantagna.

I dagsläget är ca 30 verksamma ämnen som definieras som PFAS godkända för att användas i växtskyddsmedel inom EU.

[Verksamma ämnen i växtskyddsmedel som är PFAS - Kemikalieinspektionen](#)⁴

Av dessa verksamma ämnen används 18 i godkända växtskyddsmedel i Sverige. Under senare tid har det uppmärksammats att vissa PFAS-ämnen som får ingå i växtskyddsmedel kan brytas ned till trifluorättiksyra (TFA). TFA är ett ämne som är extremt svårnedbrytbart och lätttrörligt i marken och riskerar därmed att förorena grundvattnet. TFA misstänks även vara fortplantningsstörande och reproduktionstoxiskt.

Kemikalieinspektionen skärper prövningen av växtskyddsmedel som innehåller PFAS-ämnen som kan brytas ned till TFA. Skärpningen gäller från och med den 20 november 2025. Det innebär konkret att myndigheten i fortsättningen kommer att kräva att företagen visar att ämnen som befaras ge upphov till TFA inte medför oacceptabla risker för hälsa eller miljö. Kemikalieinspektionen har initierat omprövning av 38 svenska produktgodkännanden för växtskyddsmedel.

³ Hämtad från <https://www.kemi.se/internationellt-samarbete/internationella-konventioner-och-overenskomelser/stockholmskonventionen---amnen-och-genomforandeplan> (2026-07-03)

⁴ Hämtad från <https://www.kemi.se/lagar-och-regler/lagstiftningar-inom-kemikalieområdet/bekampningsmedel/vaxtskyddsmedel/aktuellt-om-vaxtskyddsmedel/verksamma-amnen-i-fokus/verksamma-amnen-i-vaxtskyddsmedel-som-ar-pfas> 2026-07-03)

Förpackningar

Från den 12 augusti 2026 gäller en begränsning i EU:s förpackningsförordning av hur mycket PFAS som är tillåten i livsmedelsförpackningar. Det innebär att det är förbjudet att på marknaden släppa ut förpackningar som innehåller en koncentration av PFAS som överstiger fastställda gränsvärden på marknaden i EU. Överensstämmelse med kraven ska visas genom teknisk dokumentation. Syftet med begränsningen är att avsiktlig användning av PFAS i livsmedelsförpackningar ska upphöra.

Yt- och grundvatten

Genom EU:s vattendirektiv och dess dotterdirektiv, grundvattendirektivet och prioämnesdirektivet fastställs miljökvalitetsnormer för grundvatten och ytvatten. Medlemsstaterna antar åtgärdsprogram för att säkerställa att normerna inte överskrids. Reviderade direktiv antogs i mars 2026 och de ska vara genomförda i nationell lagstiftning senast den 21 december 2027. Revideringarna innebär bland annat att PFAS införs i grundvattendirektivet och att miljökvalitetsnormer för PFAS revideras i prioämnesdirektivet, dvs. för ytvatten.

Avlopp

Inom ramen för EU:s avloppsdirektiv ska EU-kommissionen senast 2033 ha utvärderat genomförbarheten och lämpligheten av att utveckla ett system för utökat producentansvar för produkter som genererar PFAS i avloppsvatten. När direktivet genomförs kommer Sverige successivt att få övervakningsdata för PFAS, in och ut från i princip alla landets avloppsreningsverk med betydande mängdutsläpp, med start för de allra största avloppsreningsverken 2028.

⁵ Hämtad från <https://www.kemi.se/lagar-och-regler/lagstiftningar-inom-kemikalieområdet/bekämpningsmedel/vaxtskyddsmedel/aktuellt-om-vaxtskyddsmedel/verksamma-amnen-i-fokus/verksamma-amnen-i-vaxtskyddsmedel-som-ar-pfas/fragor-och-svar-om-tfa-fran-vaxtskyddsmedel> (2026-07-03)

Fokusområde 1: Kartlägga förekomst och spridning i samhället

Bred användning ger en omfattande spridning

PFAS kan spridas till luft, mark och vatten vid tillverkning, användning och avfallshantering. PFAS tillverkas inte i Sverige men den globala tillverkningen och användningen bidrar till föroreningarna i landet.

PFAS används i många olika industriprocesser och förekommer därmed i många olika kemiska produkter och behandlade varor. Utsläpp från industriverksamheter och hushåll riskerar att spridas till vattenmiljön via avloppssystem. Sammantaget innebär detta att spridningen av PFAS sker både diffust och via punktkällor.

Naturvårdsverket och andra aktörer arbetar med kartläggning och forskning om PFAS i avlopp, dagvatten och slam, bland annat som en del i genomförandet av EU-lagstiftningen om vatten och avlopp. Flera av dessa projekt löper över många år. Belastningen är delvis kartlagd men stora delar återstår gällande vilka PFAS som finns i avloppsvatten och i vilka koncentrationer. Det saknas även kartläggning om hur spridning via avloppssystemet förhåller sig till belastningen via andra spridningsvägar. Det är viktigt att fortsätta bygga upp kunskap om hur PFAS-föroreningar tillförs avloppssystemen, samtidigt som möjliga åtgärder för att minska denna tillförsel behöver identifieras.

Eftersom det finns många olika källor och många berörda aktörer, är det angeläget att Naturvårdsverket bedriver detta arbete i nära samarbete med aktörerna och med stor transparens.

Förekomsten av PFAS i olika produkter och industriprocesser leder också till att PFAS finns i nästan alla avfallsfraktioner. Det initiativ till bred begränsning som tagits inom ramen för EU:s kemikalieförordning Reach har ökat kunskapen om var användningen sker. Eftersom många avfallsslag innehåller PFAS finns ett stort behov av att sammanställa och uppdatera befintlig information om PFAS-innehåll i avfall och avfallsströmmar samt hur spridning av PFAS via avfallshantering ser ut. Hantering av schaktmassor kan innebära särskilda utmaningar. Utvecklad tillsynsvägledning och information är avgörande för att säkerställa att PFAS-föroreningar inte sprids, för att uppnå giftfria resurseffektiva kretslopp och en cirkulär ekonomi samt för en kostnadseffektiv hantering.

Åtgärder för att kartlägga förekomst och spridning i samhället

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att, i samarbete med andra berörda myndigheter, kartlägga förekomst och flöden som leder till att PFAS kommer in till respektive sprids från avloppssystemen. I uppdraget ingår att ytterligare stärka kunskapen om primära källor till PFAS som kommer till spill- och dagvattenledningsnät och i lämpliga fall föreslå åtgärder på nationell nivå för att hantera dessa. I uppdraget ingår också att specifikt identifiera åtgärder som minskar spridningen av PFAS via avloppsvatten (spill- och dagvatten) och avloppsslam. Uppdraget löper till 2029 med årliga delredovisningar.

Regeringen har också uppdragit åt Naturvårdsverket att sammanställa och uppdatera information om PFAS i avfallsströmmar och i lämpliga fall föreslå åtgärder på nationell nivå. I uppdraget ingår bland annat att identifiera utmaningar med hantering av schaktmassor med PFAS-föroreningar och vid behov utveckla och förbättra vägledning. Uppdraget ska slutredovisas i oktober 2028.

Fokusområde 2: Kartlägga förekomst hos människa och i miljö

PFAS övervakas i miljö

Miljöövervakning bidrar till att identifiera förekomst, källor och spridningsvägar till människa och miljö samt förändringar över tid, till exempel genom att mäta förekomsten i blod och bröstmjolk.

Miljöövervakningen kan även användas som underlag till vilka åtgärder som behöver vidtas samt för att följa upp effekten av genomförda åtgärder.

Naturvårdsverket fick i regleringsbrevet för 2022 uppdraget ”Kunskap om PFAS i livsmedel och miljö”. Naturvårdsverket skulle under 2022–2024 med stöd av Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk förbättra kunskapen om hur PFAS i miljön påverkar halterna i svenska livsmedel och därigenom exponering för människor.

[Kunskap om PFAS i livsmedel och miljö](#)⁶

För att upptäcka och hantera risk för förorening med PFAS i miljö och i livsmedel, i syfte att skydda folkhälsan, bedömde de tre myndigheterna att

⁶ Hämtad från <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/kunskap-om-pfas-i-livsmedel-och-miljo/> (2026-07-03)

det behövs en robust och kontinuerlig miljöövervakning och livsmedelskontroll.

Sveriges geologiska undersökning har fått 7 miljoner kronor under 2026 som ska användas till att undersöka förekomst och bakgrundshalter av PFAS i mark och vatten.

Förekomsten av PFAS behöver mätas i ökad utsträckning

Mot bakgrund av att PFAS-föreningar kommer att finnas kvar i den svenska miljön under lång tid är det angeläget att berörda myndigheters övervakning av PFAS kan ske kontinuerligt och heltäckande för alla miljötyper. Ökande kunskaper om bland annat TFA:s egenskaper motiverar samtidigt att insatser som kan ske i närtid påskyndas, inte minst när det gäller att kartlägga förekomst i livsmedel.

Åtgärder för att kartlägga förekomst hos människa och i miljön

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Livsmedelsverket lämna förslag senast i februari 2027 om hur miljöövervakningen för PFAS bör stärkas, inklusive en kostnadsberäkning. I förslaget bör Naturvårdsverket bland annat överväga behoven av hälsorelaterad miljöövervakning samt övervakning av trifluorättiksyra (TFA) och föreningar i livsmedelskedjan.

Regeringen har tilldelat Livsmedelsverket 3,5 miljoner kronor för att under 2026 initiera ytterligare övervakning i människor och i livsmedel. Det inkluderar analyser av TFA och andra ultrakorta PFAS i redan insamlade prover inom Livsmedelsverkets rikstäckande undersökning av matvanor, ”Riksmaten småbarn”, utökad provtagning på vilda djur och ren samt insamling av data om PFAS-halter i livsmedel som frukt, grönsaker och mejeriprodukter.

Fokusområde 3: Främja teknikutveckling för att förhindra spridning i miljön och förbättra sanering

Myndighetssamarbetet är omfattande

Många myndigheter (till exempel Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelserna)

arbetar aktivt med frågor rörande förorening av PFAS i mark och vatten och samarbetar med varandra för att hantera PFAS-problematiken. Syftet med samarbetet är att förbättra bland annat riskbedömning, regelutveckling och kunskap om var det finns PFAS-förorenade områden. Samarbetet syftar även till förbättrad forskning och teknikutveckling samt förbättrad offentlig tillsyn och kontroll.

Statens geotekniska institut har ett pågående regeringsuppdrag om forskning och ökad kunskap om PFAS-förorenade områden, som ska slutrapporteras 1 september 2026. I regeringsuppdraget ingår laboratorie- och pilotprojekt för undersökning och åtgärder av områden där jord eller grundvatten är förorenade med PFAS. Uppdraget genomförs i samarbete med Sveriges geologiska undersökning och i samverkan med Naturvårdsverket, Trafikverket samt andra statliga myndigheter. Syftet är att stärka kunskapen om PFAS-förorenade områden och att utveckla lämpliga åtgärdsmetoder för sanering.

Budgetsatsningar för nya effektiva åtgärdsmetoder med mera

I budgetpropositionen för 2026 tillförde regeringen 85 miljoner kronor till saneringsanslaget för att kunna fortsätta arbetet med att minska spridning av PFAS under 2026. Anslaget får bland annat användas för att förebygga och förhindra stora saneringskostnader och risker med PFAS samt för bidrag till andra organisationer avseende samma ändamål. Medlen ska kunna användas till pilotprojekt för att hitta nya effektiva metoder att minska spridning av PFAS i miljön. Sveriges geologiska undersökning får använda högst 15 miljoner kronor för åtgärder på statliga områden som förorenats av PFAS som en del av uppdraget till Sveriges geotekniska institut om Kunskap och teknikutveckling PFAS.

Stöd och samarbete kan bli mer effektivt

Myndigheten för civilt försvar ger stöd och vägledning till kommunal räddningstjänst i arbetet med utredningar och åtgärder för brandövningsplatser och brandstationer förorenade av PFAS. Faktorer som resurstillgång, kompetensförsörjning och utveckling av effektiva lösningar har betydelse för hur snabbt arbetet kan bedrivas och hur prioriteringar kan göras.

Tester av tekniker för hantering av PFAS genomförs för närvarande av ett flertal aktörer. Det finns en risk att arbetet blir fragmenterat om myndigheter inte samordnar sig, vilket dels kan leda till parallella tester av likartade

metoder, dels att värdefull kunskap inte tas till vara mellan aktörer. Ett beställarnätverk skulle skapa förutsättningar för erfarenhetsutbyte och kan underlätta för den enskilda myndigheten samt gynna nya tekniker och innovation.

Inom ramen för handlingsplanen har regeringen beslutat att förlänga och utveckla Sveriges geotekniska instituts pågående uppdrag om forskning och ökad kunskap om PFAS-förorenade områden.

Åtgärder för att främja teknikutveckling

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att, tillsammans med Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna, utreda förutsättningar för att samverka i ett beställarnätverk för att upphandla och testa ny teknik inom sanering av förorenade områden samt eventuella behov av finansiering. Uppdraget ska redovisas senast i februari 2027.

Regeringen har förlängt uppdraget till Statens geotekniska institut att under perioden 2026–2030 arbeta med forskning och kunskapsspridning rörande undersökning, utredning och åtgärder av PFAS-förorenade områden. Uppdraget ska innefatta både laboratorieverksamhet och lämpliga pilotprojekt för att undersöka och åtgärda statligt förorenade områden som förorenats av PFAS. Myndigheten ska utnyttja de samverkansformer och nätverk som har etablerats i regeringsuppdrag till Naturvårdsverket och andra relevanta myndigheter, bland annat vid utformning av pilotprojekt. Myndigheten ska sprida kunskap och resultat till statliga, privata och kommunala aktörer med syftet att åstadkomma en ökad implementering av ny kunskap och tillämpning av nya effektiva metoder.

Fokusområde 4: Identifiera och åtgärda förorenade områden och avfallsupplag

En betydande andel av de identifierade förorenade områdena i Sverige är förorenade med PFAS. Under 2025 användes ca 35 miljoner kronor av Naturvårdsverket för saneringsåtgärder för PFAS. Sveriges geologiska undersökning har under åren 2023 till 2026 erhållit 23,5 miljoner kronor i bidrag från Naturvårdsverket för att undersöka PFAS i mark, yt- och grundvatten. Länsstyrelserna har under samma period beviljats bidrag på 120 miljoner kronor från Naturvårdsverket för verifierande provtagning. I början

av 2025 uppgick antalet potentiella områden förorenade med PFAS till cirka 19 000 och i januari 2026 till cirka 22 000.

Satsningar på sanering är prioriterade

Sanering av miljögifter både på land och i sediment är en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2023 en satsning på det så kallade saneringsanslaget för perioden 2023–2025. Satsningen skulle säkerställa en fortsatt hög nivå på arbetet med att hantera förorenade områden som utgör en risk för människors hälsa och miljön. Satsningen möjliggjorde ett fokus på arbete med bland annat PFAS-förorenade områden. Sanering av förorenade marker bidrar till att minska spridningen till vatten.

Saneringsanslaget ska finansiera verksamhet som driver arbetet med förorenade områden framåt, till exempel inventering och provtagning, tillsyn och teknikutveckling. Det kan också användas för att åtgärda de mest förorenade områdena där ingen verksamhetsutövare eller markägare kan hållas ansvarig. Här gör länsstyrelser och kommuner ett viktigt arbete för att åtgärda de områden som innebär störst risk för människor och miljö.

I budgetpropositionen för 2026 tillförde regeringen 85 miljoner kronor till saneringsanslaget för att kunna fortsätta arbetet med att minska spridning av PFAS. Anslaget får bland annat användas för kostnader för att förebygga och förhindra stora saneringskostnader och risker med PFAS, samt för bidrag till andra organisationer avseende samma ändamål. Därtill används anslaget för bidrag till inventering av PFAS-förorenade områden, bidrag till ansvarsutredningar för PFAS-förorenade områden för komplicerade ärenden eller där ansvarsutredningarna annars riskerar att utebli samt bidrag till pilotprojekt för att öka kunskap om PFAS med målsättning att minska spridning av PFAS i miljön.

Uppdrag styr myndighetssamarbete

Inom ramen för regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden (RUPFO) som pågår 2022–2027 genomförs flera parallella aktiviteter och leveranser med Naturvårdsverket som huvudansvarig myndighet. Inom uppdraget ska myndigheterna utveckla och stärka den nationella samordningen och vägledningen kring problemen med PFAS-förorenade områden för att styra arbetet framåt. I uppdraget ingår att i dialog med länsstyrelserna fortsatt kartlägga PFAS-förorenade områden runt om i

Sverige samt att ge förslag på en samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiv hantering av PFAS-förorenade områden.

Regeringen anser det angeläget att främja en enhetlig tillsyn av PFAS-förorenade områden. Tillsynsvägledning är ett viktigt verktyg för en mer enhetlig tillsyn. Därmed ingår det i RUPFO att utveckla en mer enhetlig tillsynsvägledning för PFAS-förorenade områden.

Nationell tillsynskampanj inleds

Naturvårdsverket har tillsammans med flera andra centrala tillsynsvägledande myndigheter tagit fram en nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken för perioden 2026–2029. Naturvårdsverket ska 2026 och 2027 leda och samordna en nationell tillsynskampanj med fokus på brandövningsplatser där spridning av PFAS riskerar att förorena vattentäkter eller andra särskilt känsliga objekt. Inom strategiperioden planeras även ett fokusområde, “Användning av PFAS”, där kommuner och länsstyrelser i tillsynen kontrollerar PFAS-användningens tillåtlighet och verksamhetsutövarens arbete med att byta produkter innehållande PFAS enligt produktvalsprincipen.

Åtgärder för att identifiera och sanera förorenade områden och avfallsupplag

Regeringen har uppdragit åt Myndigheten för civilt försvar att, i samarbete med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning, ge vägledning till kommunal räddningstjänst samt stöd i prioritering och kartläggning när det gäller hantering av brandövningsplatser och brandstationer som är förorenade av PFAS. Myndigheten för civilt försvar ska senast i februari 2027 och med stöd av Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna lämna förslag på ett stärkt stöd för samordnad och kostnadseffektiv hantering och prioritering av kommunal räddningstjänsts brandövningsplatser och brandstationer som är förorenade av PFAS.

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att fortsatt arbeta med att utveckla och stärka den nationella samordningen av hantering av PFAS-förorenade områden i syfte att driva arbetet framåt. Myndigheten ska särskilt verka för en enhetlig tillsyn och tillsynsvägledning. I samordningsansvaret ingår att i dialog med länsstyrelserna utveckla kartläggningen av PFAS-förorenade områden. Myndigheten ska också ge förslag på en samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiv hantering och prioritering av

PFAS-förorenade områden och på eventuella åtgärder. Naturvårdsverket bör i sammanhanget analysera förutsättningarna för en brett tillgänglig nationell databas över särskilt förorenade områden. Naturvårdsverket ska inhämta synpunkter från berörda offentliga aktörer som är betydande innehavare av PFAS-förorenade områden samt från Sveriges geologiska undersökning, Myndigheten för civilt försvar och länsstyrelserna. Uppdraget löper till 2029 med årsvisa delredovisningar.

Fokusområde 5: Driva på utfasning nationellt

Brett förbud förbereds inom EU

Utmaningarna med PFAS visar att det behövs ytterligare åtgärder på global och EU-nivå som begränsar att PFAS släpps ut på marknaden och därmed åtgärdar problemen vid källan. Det är som utgångspunkt angeläget att harmoniserade regler gäller i hela unionen.

Den breda PFAS-begränsningen inom Reach-förordningen förväntas dock inte leda till lagstiftning på EU-nivå förrän om ytterligare något eller några år. Därtill kommer en övergångsperiod innan de nya reglerna ska börja tillämpas.

Sverige bör gå före EU med att fasa ut PFAS i konsumentprodukter

På grund av den allvarliga föroreningssituationen i Sverige, utmaningarna med att identifiera en säker exponeringsnivå och det faktum att PFAS blir kvar i miljön, är det angeläget att vidta åtgärder för att minska utsläppen av PFAS i närtid. EU:s förslag till bred begränsning av PFAS visar att det för vissa konsumentprodukter finns fungerande alternativ. Det gäller framför allt kläder, skor, impregneringsmedel för kläder och skor, köksredskap, kosmetiska produkter och skidvalla. Användningen av PFAS i dessa konsumentprodukter kan inte anses nödvändig. Det är därför inte motiverat att denna användning fortsatt får leda till exponering för människa och miljö i Sverige. Regeringen anser att Sverige bör gå före EU i att förbjuda PFAS i vissa konsumentvaror. När begränsningar på EU-nivå väl börjat gälla bör den nationella regleringen upphävas.

Fler styrmedel bör utredas

Den utbredda användningen av PFAS leder till utmaningar i att identifiera ansvariga för spridning av föroreningar från lokala punktkällor till skillnad från den diffusa spridningen. Detta innebär att de flesta aktörer som säljer

eller använder produkter som innehåller PFAS inte kan förväntas bidra till att täcka de kostnader som användningen av PFAS orsakar i miljön. Ansvaret riskerar i praktiken att falla på större verksamhetsutövare trots att de inte ensamma orsakat föroreningarna. I de fall där det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare kan staten behöva bekosta nödvändiga åtgärder för att avhjälpa föroreningsskador orsakade av PFAS. Sammantaget leder dessa förhållanden till att principen om att förorenaren betalar i dag inte kommer till uttryck i tillräcklig utsträckning när det gäller att bekosta åtgärder mot PFAS-föroreningar.

Åtgärder för nationell utfasning

Ett förslag till nationellt förbud mot användning av PFAS i kläder och skor, impregneringsmedel för kläder och skor, kosmetiska produkter, köksredskap och skidvalla, som utarbetats inom Regeringskansliet, har remitterats. Förslaget innebär att ett förbud ska börja gälla den 1 januari 2028.

Regeringen har beslutat att tillsätta en utredning om ekonomiska styrmedel för att främja utfasning, minska spridning och minska exponering för PFAS. En särskild utredare ska analysera inom vilka områden det är lämpligt att använda ekonomiska styrmedel för att på ett effektivt sätt främja utfasningen av PFAS och motverka ytterligare föroreningar av PFAS. Utredaren ska föreslå ekonomiska styrmedel som är lämpliga att använda för de områden som identifierats. Uppdraget ska redovisas senast i november 2027.

Fokusområde 6: Samverkan mellan myndigheter, samarbete med berörda aktörer samt spridande av kunskap

Samverkan bör stärkas

Användningen av och riskerna med PFAS berör många myndigheter. Det är därför nödvändigt att myndigheterna har ett nära samarbete. Regeringen har därför beslutat om olika uppdrag de senaste åren. Naturvårdsverket, Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen har sedan flera år tillbaka också etablerat ett frivilligt nätverk för myndigheter och andra aktörer, vilket har inkluderat bland annat forskare, kommuner och vattenproducenter. Regeringen vill nu utveckla den nuvarande myndighetssamverkan och nätverket med andra aktörer för att komma åt de utmaningar som PFAS leder till, hitta lösningar och främja utbyte av kunskap.

Ett mandat att föreslå åtgärder

Regeringen ser det som särskilt angeläget att ytterligare underlätta för fler myndigheter och aktörer att bidra till arbetet och därmed öka effektiviteten. Det är viktigt att alla berörda aktörer involveras och tar ansvar för att finna lösningar på utmaningarna. Formerna för samverkan och nätverkande bör anpassas till aktuella deluppdrag eller andra initiativ.

Lättare att hitta samlad information

Svenska invånare ska över tid enkelt kunna hitta samlad och uppdaterad information om vilka risker som är förknippade med exponering för PFAS, vilka källor som leder till exponering, hur de genom val av livsmedel och vardagsnära produkter kan minska sin exponering och hur de ska sortera avfall som innehåller PFAS. Regeringen vill betona vikten av dessa insatser i myndighetssamverkan.

Åtgärder för utvecklad samverkan

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla och fördjupa samverkan med såväl myndigheter som andra aktörer. Inom ramen för samverkan ska information och kunskap delas för att bidra till arbetet med att hantera utmaningar med PFAS. Vidare kan Naturvårdsverket tillsammans med myndigheter och andra aktörer identifiera nationella åtgärder för utmaningar med PFAS och ska redovisa sådana förslag i uppdragets delredovisningar.

Naturvårdsverket ansvarar för att det inom nätverket och myndighetssamverkan finns en löpande analys av behovet att uppdatera information som är av vikt för allmänheten. Informationsspridningen ska genomföras av myndigheterna inom deras respektive ansvarsområden.

Uppdraget löper till 2029 med årsvisa delredovisningar.

Forskning

Det kommer att finnas anledning att överväga åtgärder för ytterligare forskning om PFAS inom befintliga anslag, som ett led i utvecklingen av handlingsplanen. Här redogörs för pågående insatser hos några myndigheter.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande tar emot ett stort antal ansökningar om forskning och innovation med koppling till PFAS och finansierar för närvarande många sådana projekt. Den största

delen av finansieringen sker genom forskarinitierade utlysningar, men också inom ramen för andra uppdrag och satsningar, såsom regeringsuppdraget om en kemikaliesäker framtid, det nationella forskningsprogrammet om hav och vatten, regeringsuppdraget om cirkulär bioekonomi, satsningen Impact Innovation samt EU:s partnerskap Water4All.

De pågående forsknings- och innovationsprojekten som Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande finansierar omfattar ett brett spektrum av inriktningar, från hälso- och miljöeffekter till policyfrågor och tekniska lösningar. Dessa projekt omfattar exempelvis PFAS i cirkulär ekonomi och återvinning, teknik för rening av PFAS i vatten, metoder för sanering av PFAS-förorenad mark, risker med PFAS i primärproduktionen, hälsoeffekter hos människor och djur, miljöeffekter samt frågor om policy och förvaltning.

Samordningsgruppen för nya potentiella kemikaliehot, SamTox, består av generaldirektörerna för Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Livsmedelsverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Havs- och vattenmyndigheten och Arbetsmiljöverket. Kemikalieinspektionens generaldirektör är sammankallande och ordförande för gruppen.

SamTox beslutade i mars 2026 att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att ta fram ett samlat underlag för en nationell strategi och tillhörande handlingsplan för att hantera ökande halter av trifluorättiksyra (TFA) och andra ultrakorta PFAS i miljön. Arbetsgruppen gör nu en kunskapssammanställning med fokus på utsläppskällor, förekomst, toxicitet och risker kopplade till TFA och andra ultrakorta PFAS. Den sammanställer även regulatoriska initiativ nationellt, inom EU och globalt, samt bedömer i vilken utsträckning dessa är tillräckliga för att begränsa utsläpp och exponering. I arbetet ingår att titta på SamTox-myndigheternas rådighet att vidta ytterligare åtgärder.

Utifrån denna kunskapssammanställning ska arbetsgruppen ta fram en övergripande strategi och en konkret och genomförbar handlingsplan med fokus på kompletterande åtgärder som kan vidtas för att minska utsläpp och exponering.